
Recenzja dorobku artystycznego, badawczego oraz dydaktycznego dr Michała Jakubowicza, sporządzona w związku z postępowaniem habilitacyjnym w dziedzinie: sztuki plastyczne, w dyscyplinie: sztuki projektowe.

Recenzja przygotowana w oparciu o następujące materiały źródłowe:

- Decyzja Centralnej Komisji ds. Stopni i Tytułów o wyznaczeniu recenzentów i powołaniu komisji habilitacyjnej (pismo z dn. 05.11.2109)
- Kopie dokumentów formalnych, w tym kopia dyplomu, potwierdzająca uzyskanie stopnia doktora sztuk plastycznych;
- Autoreferat (skrypt 32 str. + tłumaczenie na jęz. angielski);
- Portfolio dorobku stanowiącego wskazane osiągnięcie artystyczne, zgodnie z art. 16, ust. 2 ustawy – dokumentacja fotograficzna oraz opis wystawy „subPark: między drzewami”, której publiczna prezentacja odbyła się w okresie: kwiecień / maj 2018 w Międzynarodowym Laboratorium Kultury In Situ w Sokołowsku (skrypt 58 str.)
- Portfolio pozostałych osiągnięć artystycznych i badawczych - 2 tomy, pn.: „Wystawy indywidualne i zbiorowe” (skrypt 306 str.) oraz „Portfolio tekstów”
- Wykaz oraz dokumentacja działalności dydaktycznej i popularyzatorskiej – 2 tomy, pn.: „Portfolio dydaktyczne” (skrypt 126 str.) oraz „Popularyzacja sztuki” (skrypt 108 str.)
- Materiały dodatkowe: książki i katalogi wystaw (łącznie 5 pozycji)

Przedstawione do zrecenzowania materiały są starannie zredagowane, kompletne i pozwalające dokonać kompleksowej oceny dorobku Habilitanta.

Niniejszą recenzję zmuszony jestem rozpocząć nietypowo - od konkluzji - gdyż jej jednoznaczna puenta, będąca rezultatem wnikliwej analizy osiągnięć akademickich dr Michała Jakubowicza wyznaczyła kolejne decyzje interpretacyjne.

Konkluzja i jej uzasadnienie:

W mojej ocenie dorobek twórczy oraz wyodrębnione osiągnięcie artystyczne Habilitanta nie mieszczą się w formule twórczości projektowej i w konsekwencji nie stanowią również „znacznego wkładu autora w rozwój określonej dyscypliny artystycznej” – sztuk projektowych, a tym samym nie spełniają warunku, określonego w art. 16.1 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. z 2016 r. poz. 882); wobec tego nie mogę udzielić poparcia Panu dr Michałowi Jakubowiczowi w jego staraniach o uzyskanie stopnia doktora habilitowanego.

Powyższą decyzję pozwolę sobie wyjaśnić możliwie szczegółowo, przedstawiając swój punkt widzenia, który zdecydował o negatywnej rekomendacji. Rozbudowane uzasadnienie wydaje mi się konieczne - tym bardziej, że ostateczna decyzja na: „*nie*” podjęta została nie w oparciu o parametry jakościowe ocenianego dorobku, ale przede

wszystkim z powodu ewidentnej niezgodności zawartości twórczego portfolio oraz wskazanego osiągnięcia z dyscypliną artystyczną, w której wszczęte zostało postępowanie habilitacyjne.

Nie powinno być moją intencją analizowanie motywacji, które skłoniły autora do (*moim zdaniem błędnego*) wyboru „sztuk projektowych” jako dyscypliny artystycznej, w której przeprowadzany jest przewód. Zdecydowanie korzystniejszą decyzją byłoby ulokowanie ścieżki kariery akademickiej i uzasadnionej nadziei na uzyskanie habilitacji w obszarze „sztuk pięknych”. O takiej samoidentyfikacji Kandydata świadczy nie tylko Jego dorobek artystyczny, ale także treść Autoreferatu, skupiona – zarówno w warstwie konceptualnej / ideowej, jak również na poziomie opisu pracy wykonawczej / warsztatowej – na aspektach wyłącznie artystycznych / pozafunkcyjnych, związanych z dyscypliną sztuk pięknych. Drugą możliwą – i prawdopodobnie korzystniejszą – ścieżką uzyskania awansu akademickiego byłoby nieco późniejsze zgłoszenie niniejszego opracowania do CKdsSiT. Kluczową kwestią okazała się w tym przypadku sekwencja czasowa – do dn. 31.03.2019 obowiązywał podział na dyscypliny artystyczne: „sztuki piękne i projektowe”, po tym terminie opracowanie byłoby już recenzowane w bez porównania szerszej formule nowej dyscypliny: „sztuki plastyczne i konserwacja sztuki”, co pozwoliłoby spojrzeć recenzentom (*zapewne skład komisji habilitacyjnej byłby wówczas odmienny*) na dorobek Kandydata bez rygoru jego oceny według kryteriów zarezerwowanych dla projektowania. Skoro jednak Habilitant zgłosił swój dorobek do oceny w dyscyplinie: „sztuki projektowe” (stosowne pismo, którego adresatem jest CKdsSiT zostało datowane dn.: 21.02.2019) zobowiązany jestem stosować się w całości do przesłanek zarezerwowanych dla sztuk projektowych do czego obliguje mnie wciąż obowiązująca - w przypadku tego konkretnego przewodu - klasyfikacja dyscyplin, ujęta w rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 8 sierpnia 2011 r. w sprawie obszarów wiedzy, dziedzin nauki i sztuki oraz dyscyplin naukowych i artystycznych.

Oczywiście mam pełną świadomość, że podstawowe zagadnienie, któremu Habilitant poświęcił swoją aktywność – fotografia - mieści się „pomiędzy” dyscyplinami sztuk plastycznych. Dotyczy to zresztą wielu obszarów granicznych – grafiki, fotografii, filmu, ale również aspektów architektonicznych, bądź związanych z działaniami „na styku” przedmiotów seryjnych i unikatowych (ceramiki, szkła, ubioru, biżuterii, tkaniny, itp.), których przynależność do sztuki, bądź designu bywa niekiedy dyskusyjna i podatna na subiektywny osąd oceniających. W tym miejscu chciałbym jednocześnie podkreślić, iż daleki jestem od jakiegokolwiek doktrynalnego klasyfikowania dokonań twórczych, biorąc pod uwagę ich złożoność oraz fakt, że coraz częściej ich sens zawiera się na poziomie wykraczającym poza wizualność: procesów, doświadczeń, usług, projektowania spekulatywnego, teorii; jednak istnieje pewien wspólny i niezmienny paradygmat sztuk projektowych, których istotę tworzą funkcjonalizm / użyteczność i dopiero gdy ten łatwo weryfikowalny warunek bywa spełniony bez zastrzeżeń, koncentrować się możemy na innych aspektach ocenianych artefaktów: konceptualnych, teoretycznych, kontemplacyjnych - także takich, które prowokacyjnie wykraczają poza dotychczasowe kanony, przenikając w inne obszary artystycznej, pozaartystycznej lub społecznej rzeczywistości.

Pomimo moich prób wyraźnego wyodrębnienia w twórczym DNA dr Michała Jakubowicza pierwiastka projektowego nie potrafię zidentyfikować wystarczająco wyraźnie wyodrębnionego spektrum zagadnień, które pozwoliłyby mi ocenić Jego dokonania w choćby najbardziej pojemnej definicji projektowania – a to właśnie we wspomnianym obszarze przeprowadzane jest niniejsze postępowanie i w bezpośrednim odniesieniu do działań projektowych zmuszony jestem dokonywać wszelkich porównań i wartościowań (*co jest nieuniknione – zwłaszcza biorąc pod uwagę obowiązek oceny przez recenzenta, a następnie komisję, cyt. ponownie: „znacznego wkładu autora w rozwój określonej dyscypliny artystycznej”*). Gdyby w zawodowym portfolio Habilitanta istniał wyraźny ślad strategii lub działań projektowych łatwiej byłoby mi w oparciu o nie zinterpretować recenzowane opracowanie w kategoriach autorskiego eksperymentu lub uprawnionej transgresji, jednak podstawą do tego rodzaju rozszerzonej interpretacji musiałby być solidnie udokumentowany dorobek o jednoznacznie projektowym, bądź użytkowym charakterze.

W związku z tak rozległymi wątpliwościami konkluzja recenzji nie mogła być inna. Pozostaję z nadzieją, że moja ocena zrównoważona zostanie poprzez dwa komplementarne punkty widzenia, dokonane – zapewne z nieco innych perspektyw – przez pozostałych recenzentów; zakładam, że pojawią się również inne lub dodatkowe argumenty, pozwalające ulokować twórczość Kandydata w kontekście wskazanej dyscypliny, nie wykluczam

również, że w trakcie obrony, której istotnym elementem jest otwarta dyskusja (także nad pojemnością definicji „projektowania”) moje spostrzeżenia i wyrażona opinia pozostaną w mniejszości.

Paradoksem może być fakt, że wprowadzona w międzyczasie ustawowa zmiana klasyfikacji dyscyplin rozstrzygnęła wiele omawianych wątpliwości - zwłaszcza w odniesieniu do postępowań o nadanie stopni w obszarze sztuk plastycznych - lecz pisząc ową recenzję (być może jedną z ostatnich wg wciąż zawężonej definicji) nie mogę dokonywać subiektywnego przekraczania obszaru, w którym zobowiązany jestem potwierdzić „znaczność dokonań” Habilitanta - nie tylko dla jego własnej biografii twórczej, ale także w odniesieniu do wybranej – moim zdaniem nietrafnie – dyscypliny artystycznej: sztuk projektowych (*z powyższego założenia wynika również treść kolejnych podtytułów recenzji i ich jednoznaczna puenta*).

Ocena dorobku artystycznego, twórczego i zawodowego w kontekście sztuk projektowych:

Dr Michał Jakubowicz posiada pokaźny i wieloaspektowy dorobek w zakresie fotografii artystycznej oraz intermedii. W przedstawionej dokumentacji twórca wymienia 10 wystaw indywidualnych, uczestnictwo w 32 wystawach zbiorowych, w jakich uczestniczył w okresie po uzyskaniu doktoratu w roku 2010. Do listy licznych dokonań Habilitanta zaliczyć należy również jego aktywność teoretyczną oraz popularyzatorską: czynny udział w 18 konferencjach naukowych, publikacje książek / albumów fotografii, a także publikacji monograficznej „Eksperyment koło fotografii” - przedstawiającej autorskie podsumowanie badań i rozważań nad teorią znaku we wciąż jeszcze wymagającej teoretycznych i metodologicznych dopowiedzeń dziedzinie intermedii. Bardzo ważnym i potwierdzającym wysokie kompetencje intelektualne autora, a także intensywność Jego zainteresowań badawczych w zakresie fotografii artystycznej jest skrypt pt.: „Portfolio tekstów”, który wprowadza wątki analityczne, badawcze i narracyjne, dot. transkulturowych aspektów Dolnego Śląska, na którym krzyżują się tradycje, ślady obecności i symboliki, których podsumowaniem stała się – wskazana przez autora jako wyodrębnione dzieło – wystawa „subPark, między drzewami”.

Oceniając twórcze portfolio Habilitanta stwierdzam, że uzasadnia ono naukowe aspiracje autora, jednak w przeważającej większości nie posiada ono charakteru intencjonalnie projektowego i niemal w całości zawiera się w obszarze sztuk pięknych, co uniemożliwia jego pogłębioną analizę w kontekście wybranej dyscypliny artystycznej oraz nie pozwala wykazać jego wpływu na sferę projektowania.

Ocena wskazanego osiągnięcia w kontekście sztuk projektowych:

Jako wyodrębnione osiągnięcie twórcze Pan Michał Jakubowicz wskazał dokumentację wystawy indywidualnej nt. „subPark: między drzewami”, która swoją publiczną premierę miała w kwietniu i maju 2018r. w Międzynarodowym Laboratorium Kultury In Situ w Sokołowsku. Wspomniana wystawa to w istocie cztery cykle prac z lat 2014-2018, których cechą wspólną jest odniesienie do przestrzeni kulturowej, autorski cytat naturalnego otoczenia o ważnym społecznie podtekście znaczeniowym, odwołującym się do retrospekcji historycznych. Elementem scalającym opracowanie jest podsumowanie analitycznego procesu badania specyfiki miejsca – Parku Grabiszyńskiego położonego na obrzeżach Wrocławia - wraz z jego ukrytym dziedzictwem przedwojennego cmentarza.

Proponowane przez autora opracowanie, będące także próbą osławiania obecnych mieszkańców Wrocławia z niemiecką – często przemilczaną lub zapomnianą - przeszłością ich miasta jest ważnym głosem w dyskusji o kulturowych i symbolicznych aspektach współistnienia pokoleń. Artystyczne ingerencje, dla których podstawą stały się fotograficzne i filmowe dokumentacje, odkrywające mroczną przeszłość badanej przestrzeni okazały się zaskakująco komunikatywne, a jednocześnie otwarte na subiektywne interpretacje i porównania. Świadczyć może o tym także różnorodność i komplementarność zastosowanych środków plastycznej ekspresji, które potęgują atmosferę tajemnicy, a jednocześnie są skutecznym zaproszeniem do dialogu. Sugestywne doprecyzowanie tytułu habilitacyjnego opracowania „[...] między drzewami” – zwraca uwagę na charakterystyczną, cmentarną urbanistykę dzisiejszego parku, potęguje nastrój zadumy związanej z atmosferą dawnej nekropolii, kontrastującej z jej dzisiejszym, rekreacyjnym przeznaczeniem. Podobnie niepokojące wrażenie sprawiają przeniesione do

sterylnej przestrzeni galerii instalacje przestrzenne – graficzne kontury nagrobków, których nieoczywisty wizerunek uzupełniony jest serią fotogramów - „Kompozycji Światłoczułej” - wykonanych w technice solarigrafii oraz 10-minutową etiudą filmową pt.: „Style umierania”. Ostatnią część wystawy tworzy seria kilkunastu wydruków, kompozycyjnie łączących obrysy będące śladem ludzkiej obecności z cytatem natury Parku Grabiszyńskiego – terenu badawczego eksperymentu Autora. Pieczołowicie odkrywane pozostałości nagrobków oraz ich fotograficzne / konturowe rekonstrukcje poddane metodzie abstrakcyjnego odrealnienia otwierają – zgodnie z wyrażoną w Autoreferacie intencją autora – pole do licznych domysłów, skłaniają do odkrywania analogii z podobnymi miejscami noszącymi ślady ich dawnych mieszkańców, tworzą dosłowny i symboliczny pretekst do archeologii przeszłości, którą warto odkrywać (nie tylko w kontekście historycznym, ale – przede wszystkim – na poziomie aktualnych relacji międzyludzkich, społecznych oraz socjo-kulturowych).

Pomimo bezsprzecznie badawczego charakteru wystawy „subPark: między drzewami” oraz wyrażonej opinii o jej ponadprzeciętnej jakości plastycznej i symbolicznej uważam, że zarówno jej artystyczne sedno, a także opis oraz zawarte w Autoreferacie rozwinięcie przyjętych hipotez i założeń odnoszą się do słownika pojęć, pól referencyjnych i interpretacyjnych, a także kryteriów porównawczych charakteryzujących sztuki piękne, bez wyraźnych odniesień do sfery projektowania i tym samym – w mojej opinii – pozycjonują one wskazane przez Habilitanta dzieło poza obszarem znaczeniowym dyscypliny, w której przeprowadzany jest przewód.

Ocena osiągnięć dydaktycznych oraz pracy akademickiej:

Aktywność dydaktyczna dr Michała Jakubowicza – ważny aspekt oceny osiągnięć, potwierdzający „naukową samodzielność”, czego formalnym potwierdzeniem jest habilitacja - mieści się w kanonie akademickiej rzetelności. Kandydat ma na koncie długi staż wykładowcy w uczelniach prywatnych oraz państwowych, m.in.: Wydz. Grafiki Szkoły Wyższej Psychologii Społecznej / Wydz. Zamiejscowy we Wrocławiu (obecnie SWPS – Uniwersytet Humanistycznospołeczny, filia we Wrocławiu), Wydz. Dziennikarstwa i Komunikacji Społecznej na Uniwersytecie Wrocławskim, Wydz. Grafiki i Sztuki Mediów w Akademii Sztuk Pięknych we Wrocławiu. Tak kompleksowe i różnorodne doświadczenie wykładowcy akademickiego potwierdza duży stopień samoorganizacji Kandydata, jego kompetencje interpersonalne i pedagogiczne. Dokonując oceny tego aspektu biografii zawodowej Kandydata odwołać się mogą także do własnego doświadczenia współpracy z uczelniami o pozaartystycznym profilu i w tym kontekście nie dziwi mnie liczebność grup studenckich oraz ilości prowadzonych przedmiotów, wykraczających poza wciąż elitarny charakter kształcenia w akademiach sztuk pięknych. Pewną konsternację budzi jedynie rozstrzał tematyczny przedmiotów, którymi zajmuje się w swojej dydaktycznej praktyce kandydat: od socjologii sztuki, poprzez komunikację wizualną, do działań intermedialnych, ale przyjmuję, że tego rodzaju wielozadaniowość jest także cechą odmiennego systemu organizacji kształcenia w poszczególnych uczelniach, a także świadczyć może o wszechstronności Habilitanta.

W latach 2014-2018 dr Michał Jakubowicz był promotorem 61 (!) dyplomów licencjackich wrocławskiej filii Uniwersytetu SWPS, które w zdecydowanej większości dotyczą problematyki grafiki reklamowej, fotografii i krótkich form filmowych. Habilitant uczestniczy także w cyklu dydaktycznym wrocławskiej ASP, prowadząc lub współprowadząc przedmioty kursów wstępnych i laboratoriów realizacji obrazu fotograficznego oraz filmowego. W szczegółowo opracowanym portfolio osiągnięć dydaktycznych autor klarownie przedstawia treści zadań semestralnych, kursowych i dyplomowych, pozwalając dokonać właściwej oceny skutków z założeniami. Spektrum tematyki jest bardzo szerokie – obejmując praktyczną / laboratoryjną naukę zaawansowanych technik fotografii cyfrowej i filmowej rejestracji obrazu, różnorodne założenia kompozycyjne i stylistyczne, struktury wizualne, elementy badań własnych i autorefleksji, których rezultatem bywają późniejsze założenia ideowe proponowanych ćwiczeń. Zwłaszcza prace mieszczące się w obszarze komunikacji wizualnej budzą zaufanie do dydaktycznych kompetencji kandydata i jego doświadczenia skutecznego wykładowcy, są również (co prawda tylko śladowym) potwierdzeniem jego związków ze sferą projektowania.

Wartym podkreślenia i wyróżnienia jest imponujący dorobek Pana Michała Jakubowicza w zakresie popularyzacji sztuki mediów oraz graficznych, fotograficznych i filmowych osiągnięć studentów i uczestników

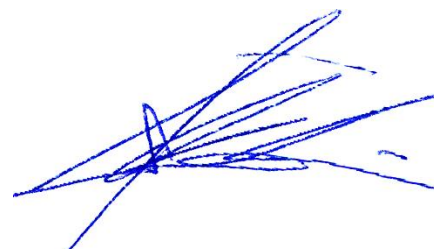
prowadzonych przez niego warsztatów zawodowych i tematycznych. Na koncie Kandydata znajdują się także projekty kuratorskie, organizacja licznych plenerów studenckich, wystaw i publicznych prezentacji, warsztatów fotograficznych, wykładów, konferencji i działań upowszechniających sztuki wizualne – w tym obszarze Habilitant współpracował z wieloma wybitnymi osobowościami polskiej sztuki: Krzysztofem Wodiczką, Jerzym Olkiem, Rafałem Olbińskim; jest inicjatorem wielu przedsięwzięć edukacyjnych, autorem wartościowych publikacji z zakresu kształcenia twórców fotografii, filmu, komunikacji wizualnej, erudytą i popularyzatorem uprawianej profesji, a także – co nie bez znaczenia w przypadku wykładowcy wyższej uczelni – osobą niewątpliwie przygotowaną do dzielenia się specjalistyczną wiedzą.

Osiągnięcia dr Michała Jakubowicza w zakresie dydaktyki oceniam wysoko i wyrażam uznanie dla Jego zaangażowania, znacznie wykraczającego poza zakres akademickiej rutyny!

Podsumowanie:

Niezależnie od pozytywnej oceny wybranych fragmentów artystycznego i akademickiego portfolio dr Michała Jakubowicza opinia o Jego osiągnięciach pozostaje niezmienna: w zdecydowanej większości są one ulokowane całkowicie poza dyscypliną sztuk projektowych w związku z tym - z prawdziwą przykrością – zmuszony jestem konsekwentnie powtórzyć konkluzję, od której rozpocząłem niniejszą recenzję.

Oceniając całokształt dokonań twórczych i akademickich dr Michała Jakubowicza stwierdzam, że nie przyczyniają się one do „znacznego wkładu autora w rozwój określonej dyscypliny artystycznej” – tj.: **sztuk projektowych** i tym samym nie spełniają wymogów art. 16 pkt. 1 Ustawy z dnia 14 marca 2003r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz.U. 2003 Nr 65 poz. 595 z późn. zmianami). W związku z tym zwracam się do komisji habilitacyjnej powołanej przez Wydział Sztuki Mediów Uniwersytetu Artystycznego w Poznaniu, a za jej pośrednictwem do Senatu UAP z odmową poparcia starań Kandydata o nadanie stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie: sztuk plastycznych; w dyscyplinie: sztuk projektowych (*nie mając przy tym cienia wątpliwości, iż ten sam dorobek mógłby się spotkać z uznaniem w obszarze sztuk pięknych – o ile taką dyscyplinę wskazałby autor formułując wniosek o otwarcie przewodu*).

prof. Sławomir Fijałkowski
Wydział Architektury i Wzornictwa
Akademia Sztuk Pięknych w Gdańsku